

การพัฒนาครูมืออาชีพกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21*

PROFESSIONAL TEACHER DEVELOPMENT AND CHANGES IN THE 21ST CENTURY

พระมหาคณาวุฒิ อคคปญโญ (บารุงทรัพย์)

Phramaha Khanawut Aggapannyo (Bamrungsub)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Khanawat.bam@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การพัฒนาครูมืออาชีพคือการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ในตัวนักเรียน ครูต้องสามารถส่งเสริมการพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การตระหนักรู้ในระดับโลกและวัฒนธรรม การมีเครือข่ายมีความสำคัญมากขึ้นในการพัฒนาครูมืออาชีพ ครูควรทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานทั้งในโรงเรียนของตนเองและที่อื่น ๆ เพื่อแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดและเรียนรู้จากกันและกัน นอกจากนี้ ครูควรทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตลอดจนความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน สิ่งนี้จำเป็นต้องเปลี่ยนจากวิธีการสอนแบบดั้งเดิมและมุ่งไปสู่การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งนักเรียนจะได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้

ครูคืออาชีพที่ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการสอนและการจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครูจึงเป็นกัลยาณมิตรที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ให้มีความรักความเอาใจใส่เปรียบเสมือนบิดาและมารดาคนที่สองของศิษย์ ครูที่ดีย่อมอุทิศตนเพื่อให้ศิษย์มีอนาคตที่สดใส ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึกให้เป็นคนดีเป็นบุคคลที่ดีของสังคม ดังนั้นแล้ว ผู้ที่เป็นครูย่อมต้องสามารถนำความรู้ทั้งหมดทั้งมวลที่ตนมีมาถ่ายทอดให้ศิษย์ได้ ดังนั้น ครูจึงเป็นผู้ที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นผู้นำทางวิญญาณ ซึ่งการเป็นครูนั้นไม่ใช่ว่าใครที่พอมีความรู้หรือทำทางน่าเชื่อถือก็จะมาเป็นครูได้ หากแต่ผู้ที่ประสงค์จะดำเนินอาชีพนี้ต้องฝึกฝนศึกษาจนเชี่ยวชาญ จนเป็นที่ยอมรับขององค์กรวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะครูเป็นทั้งฐานะของบุคคลและวิชาชีพที่สังคมคาดหวังว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ ความสำคัญ หน้าที่ ความรับผิดชอบ คุณลักษณะบุคลิกภาพ ค่านิยม

* Received 7 March 2023; Revised 12 December 2023; Accepted 13 December 2023

จรรยาบรรณ และคุณธรรมที่เป็นแบบอย่างได้นั่นเอง ดังนั้นผู้ดำเนินอาชีพครูจึงต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และใฝ่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จากอดีตครูมีหน้าที่สั่งสอนศิษย์เป็นศูนย์กลางของการให้ความรู้แก่ศิษย์ แต่ในปัจจุบันครูต้องปรับบทบาทของตนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมแก่ศิษย์ และต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ศิษย์ อาชีพครูจึงเป็นอาชีพที่มีเกียรติเป็นผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียน สามารถสร้างคนให้เป็นคนดี คนเก่ง เพื่อพัฒนาประเทศชาติได้ในที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาครูมืออาชีพ, ศตวรรษที่ 21, ความท้าทายและโอกาสในการเปลี่ยนแปลง

ABSTRACT

The development of professional teachers involves nurturing 21st-century skills in students. Teachers must foster critical thinking, creativity, communication, collaboration, and global and cultural awareness. Networking is increasingly vital in professional teacher development. Teachers should collaborate with colleagues within their own and other schools to share best practices and learn from each other. Moreover, working with parents, communities, and other stakeholders is crucial for effective teaching and enhancing students' adaptability and resilience. It necessitates shifting from traditional teaching methods to participatory learning, where students benefit optimally.

Teachers impart knowledge through various teaching and learning management techniques to enhance human learning and develop learners' potential for a better quality of life. Therefore, teachers are benevolent mentors, imparting knowledge like second parents providing love and care. Good teachers are dedicated to brightening students' futures, fostering lifelong learners, and instilling moral consciousness for societal betterment. Thus, teachers must be able to convey their comprehensive knowledge, combining both science and art, and act as spiritual leaders. Being a teacher requires more than knowledge or a trustworthy demeanor; it requires specialized training and professional recognition. Teachers hold a societal role with expected responsibilities, ethics, and virtues. Consequently, those in the teaching profession must continually seek knowledge and self-improvement. Historically, teachers centered on instructing students, but now they must adapt to design student-centered

learning experiences and stay abreast of rapidly changing information to create appropriate learning processes. The teaching profession is honorable, providing guidance for beneficial learning outcomes and shaping individuals into valuable societal and national contributors.

Keywords: Professional Teacher Development, 21st Century, Challenges and Opportunities for Change

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น ได้กล่าวถึงการศึกษากับการพัฒนาสังคมเป็นหลักสำคัญโดยรวมของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมิติต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนา ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นในมิติของการพัฒนา 4 มิติ ที่สำคัญได้แก่ การปฏิรูปนักเรียนยุคใหม่ การปฏิรูปครูยุคใหม่ การปฏิรูปโรงเรียนยุคใหม่หรือแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการปฏิรูประบบบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งในทุกมิตินั้นจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2553) สำหรับการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่นั้น ได้มีข้อเสนอแนะในเชิงยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาหลากหลายแนวทางตามข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการที่ได้เสนอแนะไว้ ทั้งนี้เพื่อสร้างให้ครูยุคใหม่มีบทบาทในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน และในขณะเดียวกันสามารถพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นนั้น บุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ ก็คือ “ครู” ครูยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและปัจจัย สำคัญมากที่สุดในห้องเรียน และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู (McKinsey, 2007), (วรากรณ์ สามโกเศศ และ คณะ, 2553), (ดิเรก พรสีมา, 2554) ครูเป็นปัจจัยสำคัญในระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด จึงจำเป็นที่จะต้องให้ครูได้รับการพัฒนาคุณภาพ มีศักยภาพ เป็น “ครูเพื่อศิษย์” อย่างสมบูรณ์ มีทักษะการเรียนรู้และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตของตนเอง ระหว่างเป็นครูเป็นการเรียนรู้และมีศักดิ์ศรีสำหรับการเป็นครูเพื่อศิษย์และการดำรงชีวิตของตนเอง มีสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในการทำงานที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีต่อการทำงานที่เน้นทักษะมากกว่าความรู้ (กฤษพงษ์ กิริติกร, 2557) เปลี่ยนวิธีการสอนที่เน้น “วิชาเป็นตัวตั้ง” เป็น “เน้นชีวิตผู้เรียนเป็นตัวตั้ง” (ประเวศ วะสี, 2553) หรือมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) อย่างจริงจัง มีการพัฒนาวิชาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นครูที่มีค่า คือเป็นครูที่ทำงานแต่ไม่ทำเงิน คิดถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ค้นคว้าเพิ่มพูนปัญญา และเปี่ยมไปด้วยเมตตากรุณา (สุมน อมรวิวัฒน์, 2555)

สรุปได้ว่าการพัฒนาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ความหลากหลาย และความรับผิดชอบเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาครูมืออาชีพ ครูต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อยู่เสมอเพื่อให้แน่ใจว่าครูกำลังให้การศึกษามีคุณภาพแก่นักเรียน ดังนั้นการพัฒนาครูมืออาชีพจึงต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของครูและนักเรียนในศตวรรษที่ 21

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

บริบททางการศึกษาของสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากโรงเรียนเพียงแห่งเดียวแต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกที่เป็นสังคมรอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอินเทอร์เน็ต บทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยครูต้องช่วยแก้ไขและชี้แนะความรู้ที่ถูกผิดที่ผู้เรียนได้รับจากสื่อภายนอก รวมทั้งสอนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์หากลั่นกรองความรู้อย่างมีวิจารณญาณ ก่อนนำข้อมูลไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ครูยังต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและต้องพัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของตนเอง 8 ประการคือ C-Teacher ได้แก่ (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2556)

1. Content: ผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี เพราะหากผู้สอนไม่เชี่ยวชาญในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอด ก็ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมาย
2. Computer (ICT) Integration: ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้แก่ผู้เรียน ยิ่งถ้าได้ผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพจะยิ่งช่วยส่งเสริมทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี
3. Constructionist: ผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้เองจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ได้รับ และได้จากการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ โดยครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการวางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้และสร้างสรรค์ชิ้นงานต่าง ๆ ผ่านการประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากในชั้นเรียนและจากการศึกษาด้วยตนเอง
4. Connectivity: ผู้สอนต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้สอนในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและสถานศึกษากับชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน

5. Collaboration: ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสารสนเทศระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิต

6. Communication: ผู้สอนมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อการนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมนำไปสู่ความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. Creativity: ผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ผู้สอนต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

8. Caring: ผู้สอนต้องมีจิตใจต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจส่งผลต่อการจัดสภาพการเรียนรู้ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้เรียนจะมีความสุขในการเรียนรู้และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

สรุปได้ว่า ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การที่ครูทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ ใช้เทคโนโลยีมาเป็นแรงกระตุ้น สรรหาเทคนิคการสอนแบบใหม่โดยสอดคล้องกับความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมที่ทันสมัย ผู้เรียนในยุคใหม่ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลาครูจะต้องฝึกนิสัยให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนความคิดได้ง่าย มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสอนวิธีเรียนมากกว่าสอนเนื้อหา เพราะเนื้อหาในยุคสมัยนี้มากเกินไปที่จะเรียนรู้ได้อย่างพอเพียงมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

ความจำเป็นในการพัฒนาครูวิชาชีพ

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้รับการพัฒนา คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา แล้วนำผลการพัฒนาสู่การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงผู้เรียนต่อไป ซึ่งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาควรต้องมีความหลากหลายและมีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการพัฒนาเป็นสำคัญ จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทำให้เกิดมิติของการพัฒนามากมายส่งผลทำให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย หากมองไปที่ภาคการศึกษาการจัดการเรียนรู้ในยุค New Normal ที่ผ่านมา ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวรับชีวิตวิถีใหม่ และปรากฏการณ์ของโควิด-19 ส่งผลต่อการสอนที่เป็นหน้าที่หลักของครูซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครูไม่ได้มีหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ครูควรเน้นการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นจะส่งผลดีต่อนักเรียนและเยาวชนของชาติอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของบุคลากรทางการศึกษา

ซึ่งไม่ได้มีหน้าที่หลักในการสอนแต่จะต้องสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ การอำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพในหลากหลายมิติให้แก่ ผู้เรียนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย ของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ” คนที่จะทำให้อุดมการณ์ดังกล่าวประสบผลสำเร็จ ก็น่าจะ ได้แก่ครู

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาครู พ.ศ. 2558-2572 ขึ้น โดยมุ่งเน้นเสนอแนวทางการผลิตและพัฒนาครูเชิงระบบขึ้น โดยกำหนดไว้ เป็น 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

1. การปฏิรูประบบและรูปแบบการผลิตครู ได้แก่ การจัดทำแผนการผลิตครูให้ สอดคล้องกับความต้องการใช้ครูของประเทศ สร้างความเข้มแข็งในสถาบันผลิตครู วางระบบ จัดสรรทุนสำหรับนักศึกษาครู เช่น ครูครุทายาท ครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การผลิตครูในระบบปิด คือ มีระบบทุนการศึกษาเพื่อเข้าเรียน มีการกำหนดสถานที่ทำงานไว้ให้ เมื่อเรียนจบสามารถ บรรลุได้ทันที และมีการพัฒนาแบบเข้ม ปรับรูปแบบการผลิตการเตรียมครูให้ได้ครูดีมีคุณภาพ สามารถปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การปฏิรูประบบ และรูปแบบการพัฒนาครู ได้แก่ การพัฒนาครูประจำการให้มีความ เป็นเลิศด้านการเรียนการสอน การสร้างกิจกรรมพัฒนาครูแบบใหม่ ๆ และการสร้าง เครือข่ายพัฒนาครู

3. การปฏิรูประบบการใช้ครู และระบบบริหารงานบุคคลของครู ได้แก่ วางระบบการ บรรจุแต่งตั้งที่ชัดเจนต่อเนื่อง มีการฝึกปฏิบัติงานในทุกระดับ ทั้งครูผู้ช่วย ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทุกตำแหน่ง รวมทั้งจัดระบบโครงสร้างการ บริหารงานบุคคลของครูทั้งระบบ เช่น การบรรจุ แต่งตั้ง การทดลองงาน ระบบเงินเดือน ค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์ ภาระงานสอนต่อสัปดาห์ให้สะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการทำงาน ส่งเสริมขวัญกำลังใจ และธำรงไว้ซึ่งระบบคุณธรรม

4. การปฏิรูปการวิจัยของสถาบันผลิตและพัฒนาครู ได้แก่ ศึกษาวิจัยหานวัตกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู การพัฒนาครู และการสร้างสิ่งแวดล้อมทางวิชาการที่นำไปสู่ การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้

5. การสร้างกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การผลิต และพัฒนาครู ได้แก่ การมีกลไก หรือหน่วยงานระดับนโยบายรับผิดชอบการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ มีศูนย์พัฒนาความเชี่ยวชาญ ด้านผู้นำการศึกษา และการทบทวนกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติให้เอื้อต่อการผลิตและพัฒนาครู

ความจำเป็นในการพัฒนาครูวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นใจในการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสำหรับนักเรียนทุกคน ครูวิชาชีพที่พัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่องสามารถปรับปรุงผลการเรียนรู้ของนักเรียนและเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 และมีเหตุผลบางประการที่การพัฒนาครูวิชาชีพมีความสำคัญมีดังนี้

1. ความต้องการของนักเรียนที่เปลี่ยนไป: นักเรียนในปัจจุบันมีความต้องการและความคาดหวังที่แตกต่างจากในอดีต นักเรียนต้องการครูที่สามารถปรับให้เข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ของพวกเขาและให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม และเข้มงวดแก่พวกเขาได้ การพัฒนาทางวิชาชีพช่วยให้ครูได้รับข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยล่าสุดและแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด และตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. หลักสูตรที่กำลังพัฒนา: หลักสูตรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และครูต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงล่าสุดอยู่เสมอ การพัฒนาทางวิชาชีพช่วยให้ครูเข้าใจและนำมาตราฐานหลักสูตรใหม่และแนวปฏิบัติด้านการสอนไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น สิ่งนี้ทำให้มั่นใจได้ว่านักเรียนมีความพร้อมสำหรับการเรียนและใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21

3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี: เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และครูต้องสามารถรวมเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทางวิชาชีพช่วยให้ครูได้เรียนรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้และเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักเรียน

4. ความหลากหลายของผู้เรียน: ผู้เรียนมาจากภูมิหลังที่ต่างกันอย่างกว้างขวางและมีความต้องการที่ต่างกัน การพัฒนาทางวิชาชีพสามารถช่วยให้ครูเรียนรู้วิธีตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียน

5. การปรับปรุงประสิทธิผลของครู: การพัฒนาวิชาชีพสามารถช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพของครูได้ ครูมีโอกาสดูแลเรียนรู้กลยุทธ์ใหม่ ๆ เพิ่มพูนทักษะที่มีอยู่ และทำงานร่วมกับมืออาชีพอื่น ๆ สิ่งนี้สามารถนำไปสู่ความพึงพอใจในงานที่เพิ่มขึ้น การหมุนเวียนของครูลดลง และผลลัพธ์ของนักเรียนที่ดีขึ้น

6. เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ: การพัฒนาวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพื่อให้บรรลุมาตรฐานวิชาชีพ ช่วยให้ครูมีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดสำหรับใบอนุญาต รักษาใบรับรอง และมีความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

โดยสรุปแล้ว การพัฒนาครูมืออาชีพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการให้การศึกษาที่มีคุณภาพสูงแก่นักเรียน ช่วยให้นั่นใจว่าครูพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียน ผสานรวมเทคโนโลยีเข้ากับการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความหลากหลายของนักเรียน ปรับปรุงประสิทธิภาพของครู และตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ

บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21

บทบาทของครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและมีหลายแง่มุม ครูไม่เพียงแต่มีหน้าที่ให้ความรู้และทักษะแก่นักเรียนเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์อีกด้วย ต่อไปนี้เป็นบทบาทและความรับผิดชอบที่สำคัญของครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21

1. ผู้อำนวยการในการเรียนรู้ ครูควรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการในการเรียนรู้มากกว่าเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล พวกเขาควรสนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและใช้กลยุทธ์การสอนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

2. การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ครูมีหน้าที่รับผิดชอบในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษาล่าสุดและตอบสนองความต้องการของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

3. การประเมิน ครูควรพัฒนาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน รวมถึงการประเมินรายทางและผลสรุป และให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนและผู้ปกครองอย่างทันท่วงที

4. การบูรณาการเทคโนโลยี ครูควรสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน

5. การจัดการชั้นเรียน ครูควรรักษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ครอบคลุม และสนับสนุนส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกและการมีส่วนร่วมของนักเรียน

6. การทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม ครูควรร่วมมือกับครูด้วยกัน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียน รวมถึงแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด

7. การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ครูควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันกับแนวโน้มการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป การวิจัย และแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด

โดยรวมแล้ว บทบาทของครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคต และจัดหาทักษะและความรู้ที่จำเป็นเพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จในโลกของการศึกษาที่ซับซ้อนมากขึ้นและเชื่อมโยงถึงกัน

ครูมีบทบาทสำคัญและหลากหลายในด้านการศึกษา ครูมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความรู้และทักษะแก่นักเรียน แต่บทบาทของครูขยายออกไปนอกเหนือไปจากการนำเสนอเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ครูยังได้รับมอบหมายให้ส่งเสริมสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เป็นบวกและมีส่วนร่วม ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา และเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับความสำเร็จในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งของบทบาทสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 คือการบูรณาการเทคโนโลยีในห้องเรียน ครูต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือดิจิทัลและแหล่งข้อมูลเพื่อ

ปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนักเรียน ซึ่งรวมถึงการใช้การวิจัยออนไลน์ ซอฟต์แวร์เพื่อการศึกษา และมัลติมีเดียเชิงโต้ตอบเพื่อดึงดูดนักเรียนและอำนวยความสะดวกในการทำความเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนของนักเรียนได้

ประการที่สอง ครูยังมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียน รวมถึงผู้ที่ภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันหรือมีความแตกต่างในการเรียนรู้ ครูต้องได้รับการฝึกฝนให้ใช้กลยุทธ์การสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่คำนึงถึงประสบการณ์และมุมมองที่หลากหลายของนักเรียน นอกจากนี้ยังต้องเตรียมพร้อมเพื่อรองรับความต้องการทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียน และอาจต้องได้รับการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เช่น การสอน การปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้หรือการปฏิบัติเพื่อความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ประการที่สาม ครูต้องช่วยนักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งหมายถึงการให้โอกาสแก่นักเรียนในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและการแก้ปัญหาร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนากรอบความคิดในการเติบโตที่กระตุ้นให้นักเรียนยอมรับความท้าทายและเรียนรู้จากความผิดพลาด

ประการที่สี่ ครูยังมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคมและส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมครูต้องช่วยนักเรียนในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและความเข้าใจในประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของพวกเขา สิ่งนี้ต้องการการสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียนที่ส่งเสริมการสนทนาแบบเปิดและการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับเหตุการณ์และปัญหาในปัจจุบัน

ท้ายที่สุดแล้ว บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 คือการให้การศึกษาที่มีคุณภาพสูงแก่นักเรียน ในขณะเดียวกันก็เตรียมความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในโลกที่ซับซ้อนมากขึ้นและเชื่อมโยงถึงกัน สิ่งเหล่านี้ต้องการให้ครูมีความยืดหยุ่นปรับตัวได้ และมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการพัฒนาทางวิชาชีพ

ทักษะการเรียนรู้สู่ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบัน การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของครูในศตวรรษที่ 21 จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ต้องพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความเป็นครูมืออาชีพ เพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา นอกจากนี้ ครูในอนาคตยังต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่สอน และต้องมีเทคนิควิธีการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม เป็นนักร้องแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และแสดงออกซึ่งความรักและความห่วงใยต่อผู้เรียน ทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ ถ้าทุกภาคส่วนช่วยกัน

หาทางลดปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาครู ซึ่งแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องดำเนินการทั้งด้านนโยบายและด้านการพัฒนาตนเองของครูควบคู่กันไป จึงจะทำให้ครูเป็นครูมืออาชีพอย่างแท้จริง

กระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นได้กล่าวถึง ทักษะของครูมืออาชีพสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ 5C ประการ ดังนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

1. Curriculum development skills ทักษะการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ หมายถึง หลักสูตรที่มีการผสมผสานสาระตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสองวิชาขึ้นไป หรือกลุ่มสาระวิชาเดียวกันโดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ภายใต้หัวเรื่อง (theme) อย่างสมดุล และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง หัวเรื่องเป็นจุดรวมหรือจุดกลางที่ต้องนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจได้มาจากสาขาต่าง ๆ ในวิชาเดียวกัน หรือได้มาจากหลากหลายศาสตร์หรือวิชาที่เกี่ยวข้องซึ่งแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องโดยใช้เครือข่ายความคิด (web) ดังนี้

1.1 กำหนดหัวเรื่อง (theme) โดยสามารถกำหนดได้จาก

- 1.1) จากมโนทัศน์ (concept)
- 1.2) จากประเด็นปัญหา (problem)
- 1.3) จากเรื่องที่เป็นปัญหา (issue)
- 1.4) จากเรื่องที่ต้องใช้ในการสืบสอบ/แก้ปัญหา (problem solving)
- 1.5) จากแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการค้นคว้า (resource learning)
- 1.6) จากความสนใจของผู้เรียน (student's interest)

1.2 ทำเครือข่ายความคิด (web) หรือ ผังความคิด (concept map)

1.3 จัดเรียงลำดับเนื้อหาและทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องเพื่อนำไปวางแผนการจัดการเรียนรู้

1.4 วางแผนจัดการเรียนรู้ โดยระบุมโนทัศน์สำคัญและกำหนดวัตถุประสงค์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เตรียมสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการประเมินการเรียนรู้

2. Child-centered approach skills ทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือแนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน

3. Classroom innovation implementation ทักษะการใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ยกนวัตกรรมจัดการเรียนรู้มาใช้ประกอบในชั้นเรียน ได้แก่

3.1 โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) คือรูปแบบที่เป็นแนวคิดเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.2 การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered instruction) คือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการทางปัญญาและกระบวนการทางสังคม

3.3 การเรียนแบบกลุ่ม (group learning) และการเรียนแบบร่วมมือ (co-operative learning) ผู้เขียนอธิบายเกี่ยวกับ กระบวนการกลุ่ม คือบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มมี 3 องค์ประกอบสำคัญคือ หัวหน้า สมาชิก และกระบวนการกลุ่ม

3.4 พหุปัญญา (multiple intelligences) คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนควรใช้กิจกรรมหลากหลายวิธีการสอนและเทคนิคการสอนหลากหลาย เพื่อการพัฒนาปัญญาเฉพาะด้านที่ถนัดรวมทั้งการพัฒนาปัญญาหลากหลายให้กับผู้เรียนทุก ๆ คน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับศักยภาพ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน

3.5 ผังกราฟฟิก (graphic organizers) คือ แบบของการสื่อสารเพื่อให้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน

4. Classroom authentic assessment ทักษะการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง การประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการประเมินในเรื่องต่อไปนี้

4.1 ผลการเรียนรู้ด้านวิชาการ คือ ความรู้ ความเข้าใจในสาระ

4.2 การใช้กระบวนการคิด คือ การใช้กระบวนการแก้ปัญหา การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และการใช้กระบวนการสร้างความรู้

4.3 ทักษะ เช่น ทักษะการนำเสนอ ทักษะการเขียน ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการวิจัย

4.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การพัฒนาเจตคติต่อการเรียน การรักเรียน ความเป็นพลเมืองดี ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

4.5 นิสัยการทำงาน เช่น การทำงานได้สำเร็จตรงเวลา ความรับผิดชอบ ความอดทน

5. Classroom action research ทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยประเภทปฏิบัติการ (action research) มีเป้าหมายเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ปฏิบัติงานจริง โดยมีครูเป็นผู้ทำวิจัย มีความสำคัญคือเป็นการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงวิธีการสอน เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู เป็นการแสดงความก้าวหน้าของวิชาชีพครู และเป็นการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยด้านการศึกษา

สรุปได้ว่า ครูสามารถนำทักษะ 5C ไปประยุกต์ปรับใช้ให้เข้ากับรูปแบบการสอนในยุคปัจจุบัน และพัฒนาสู่การเป็นครูมืออาชีพได้นั่นเอง

การก้าวสู่ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21

ครูมืออาชีพ ตามความหมายของกรมวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือครูที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านที่จะเป็นครู คือ มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิญญูณของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญูณ (กรมวิชาการ, 2544) ซึ่งจากความหมายนี้ เราจะเห็นได้ว่าระดับของครูมืออาชีพนั้น แตกต่างจากระดับคนที่ประกอบอาชีพครูอยู่พอสมควร ครูทุกคนถึงแม้จะมีความรู้ทางวิชาชีพทัดเทียมกัน เพราะส่วนใหญ่ต่างจบจากสถาบันผลิตครูเหมือนกัน หรือจะแตกต่างกันบ้างก็ตรงชื่อของมหาวิทยาลัยที่เรียนจบ แต่เมื่อผ่านการคัดเลือกเข้ามาบรรจุครูในสถานศึกษาของรัฐหรือได้ทำงานในสถานศึกษาของเอกชน ครูทุกคนก็มีจุดเริ่มต้นในการทำงานที่แทบจะไม่ต่างกัน แต่อะไรเล่า ที่เป็นตัววัดว่า ใครคือผู้ประกอบอาชีพครูธรรมดา ๆ และใครควรจะถูกเรียกว่าเป็นครูมืออาชีพ

สิ่งที่ทำให้ครูมืออาชีพ แตกต่างจากผู้ประกอบอาชีพครูโดยทั่วไปนั้น คือความสามารถปฏิบัติตนให้ดำรงไว้ซึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมความเป็นครูที่ดี 3 ประการ ซึ่งปรากฏในหนังสือคู่มือเส้นทางครูมืออาชีพสำหรับครูผู้ช่วย ของสำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติกรสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

1. อุดมการณ์ของครู

สำหรับครูมืออาชีพ จะเน้นในเรื่องในของการดำรงไว้ซึ่งอุดมการณ์ความเป็นครูมากกว่าจะคำนึงถึงอามิสสินจ้าง โดยพร้อมแสดงความเมตตากรุณาต่อศิษย์ เสียสละและมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถที่ตัวเองพึงกระทำได้

2. คุณลักษณะของการเป็นครูที่ดี

ครูมืออาชีพส่วนใหญ่จะมีลักษณะของการเป็นครูที่ดี ซึ่งการเป็นครูที่ดีนั้น ถ้ามองตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพแล้วจะสามารถสรุปได้คร่าวดังนี้ คือ

2.1 ต้องเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องของนโยบายการศึกษา เข้าใจในหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มีทักษะในการสอน วัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง

2.2 ติดตามสถานการณ์บ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ สามารถจับประเด็นและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้

2.3 สามารถสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอน ทั้งในเรื่องของการดูแลผู้เรียน การจัดการสื่อการเรียนการสอน และการช่วยเหลืองานสนับสนุนการจัดการในโรงเรียนต่าง ๆ เช่น งานพัสดุ หรืองานธุรการ เป็นต้น

2.4 มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักของจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.5 รู้จักพัฒนาตนเองและส่งเสริมชุมชนอยู่เสมอ

ซึ่งจากคุณลักษณะการเป็นครูที่ดี โดยสังเคราะห์จากเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ จะเห็นว่า ครูมืออาชีพนั้นจะต้องปฏิบัติดีทั้งต่อตัวเอง ผู้เรียน โรงเรียน รวมไปถึงชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงด้วย

3. คุณธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

การเป็นครูมืออาชีพ จะต้องยึดถือคุณธรรมในการทำงาน ซึ่งคุณธรรมในการประกอบวิชาชีพครูนั้น ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ จะประกอบด้วย

- 1) ความมีเมตตากรุณาต่อศิษย์
- 2) มีความยุติธรรม
- 3) มีความรับผิดชอบ
- 4) มีวินัย
- 5) ขยันขันแข็ง
- 6) อุตุน
- 7) ประหยัด
- 8) รักและศรัทธาในวิชาชีพครู
- 9) ความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต

แนวทางในการฝึกฝนและพัฒนาตนเองเพื่อก้าวสู่ความเป็นครูมืออาชีพสามารถสรุปได้เป็นแนวทางดังนี้ (นรรักษ์ ฝันเชียร, 2561)

1. ผู้สอนควรปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสมตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป
2. ควรศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของชาติตามนโยบายต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม
3. ต้องศึกษากฎหมายและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้สามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม
4. ต้องทำความรู้จักผู้เรียนเพื่อให้ทราบถึงอุปนิสัยใจคอจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาเรียนสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ซึ่งข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้
5. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเน้นทักษะการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองโดยครูทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวทางและให้คำปรึกษามากกว่าเป็นผู้ชี้แนะในการเรียนการสอน
6. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีการบูรณาการแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในส่วนของเนื้อหาที่สัมพันธ์กันเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดเชื่อมโยงและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง
7. เลือกใช้วิธีการวัดผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายตามสภาพที่เหมาะสมของผู้เรียนเพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ที่ถูกต้องและแม่นยำ

8. เลือกจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เน้นให้ผู้เรียนให้เกิดความรู้ทักษะหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 9. ควรมีการอบรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ของผู้เรียน
 10. หมั่นศึกษาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอควรร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมหรือกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูทั้งในและนอกโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
 11. ฝึกฝนทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
 12. พัฒนาตัวเองให้เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับบุคคลอื่นสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- สรุปได้ว่า การพัฒนาสู่ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้สอนควรปฏิบัติตนตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพทันต่อเหตุการณ์ ศึกษากฎหมายและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการ บูรณาการเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดเชื่อมโยงและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง วัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายตามสภาพที่เหมาะสมของผู้เรียน จัดกิจกรรมหรือโครงการที่เน้นให้ผู้เรียนให้การเรียนรู้มีการอบรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง หมั่นศึกษาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับบุคคลอื่นสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

สรุป

ครูคืออาชีพที่ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการสอนและการจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครูจึงเป็นกัลยาณมิตรที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ ให้ความรักความเอาใจใส่เปรียบเสมือนบิดาและมารดาคนที่สองของศิษย์ ครูที่ดีย่อมอุทิศตนเพื่อให้ศิษย์มีอนาคตที่สดใส ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ปลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นคนดีเป็นบุคคลที่ดีของสังคม ดังนั้นแล้ว ผู้ที่เป็นครูย่อมต้องสามารถนำความรู้ทั้งหมดทั้งมวลที่ตนมีมาถ่ายทอดให้ศิษย์ได้ ดังนั้น ครูจึงเป็นผู้ที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นผู้นำทางวิญญาณ ซึ่งการเป็นครูนั้นไม่ใช่ใครที่พอมีความรู้หรือทำทางน่าเชื่อถือก็จะมาเป็นครูได้ หากแต่ผู้ที่ประสงค์จะดำเนินอาชีพนี้ต้องฝึกฝนศึกษาจนเชี่ยวชาญ จนเป็นที่ยอมรับขององค์กรวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะครูเป็นทั้งฐานะของบุคคลและวิชาชีพที่สังคมคาดหวังว่า จะต้องมียุติธรรม ความสำคัญ หน้าที่ ความรับผิดชอบ คุณลักษณะบุคลิกภาพ ค่านิยม จรรยาบรรณ และคุณธรรมที่เป็นแบบอย่างได้แน่นอน ดังนั้นผู้ดำเนินอาชีพครูจึงต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และใฝ่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จากอดีตครูมีหน้าที่สั่งสอนศิษย์เป็นศูนย์กลางของการให้ความรู้แก่ศิษย์ แต่ในปัจจุบันครูต้องปรับบทบาทของตนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมแก่ศิษย์ และต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ศิษย์ อาชีพครูจึงเป็นอาชีพที่มีเกียรติ

เป็นผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียน สามารถสร้างคนให้เป็นคนดี คนเก่ง เพื่อพัฒนาประเทศชาติได้ในที่สุดตามคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. สร้างและบูรณาการความรู้ได้ ครูจะต้องสามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มีมาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ

2. มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ครูจะต้องสอนให้เด็กมีทักษะกระบวนการคิด โดยสามารถคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์

3. มีวิสัยทัศน์และตถกผลึกทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน ครูจะต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์ เน้นให้เกิดการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กตถกผลึกทางความคิดได้ด้วยตัวเอง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

4. ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีทักษะใหม่ ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดีข้อเสีย และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

5. มีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ ๆ ครูจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กตามวัยและให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็กและเน้นให้เด็กเปลี่ยนจากผู้รับ กลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่

6. ต้องเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม ครูจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รักษาคุณธรรมจริยธรรมและเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมนั้นๆ มีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อตนเองและสังคมที่เหมาะสม

7. มีบทบาทนำด้านการสอนและวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและในวิชาชีพ ร่วมกับผู้บริหารมากขึ้น ครูจะต้องมีบทบาทต่อการส่งเสริม พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้ และวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหารและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤษพงษ์ กীরติกร. (2557). การยกระดับคุณภาพครู. การประชุมคณะกรรมการปฏิรูประบบผลิตและพัฒนาครู ครั้งที่ 2/2557.
- ดิเรก พรสีมา. (2554). การพัฒนาวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: เจริญผล.
- ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2556). การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า: ตอนรูปแบบและทฤษฎีการเรียนรู้. อนาคต. เรียกใช้เมื่อ 19 ก.พ. 2566 จาก <http://thanompo.edu.cmu.ac.th>

- นรรชิต ฝันเชียร. (29 สิงหาคม 2561). แนวทางการพัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/68689>
- ประเวศ วะสี. (2553). คำบรรยายเรื่อง การศึกษาที่พาชาติออกจากวิกฤติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (ม.ป.ป.). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74ก วันที่ 19 สิงหาคม 2542.
- พินสุดา สิริธรรงค์. (2557). ครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- วรารณ สามโกเศศ และ คณะ. (2553). ข้อเสนอระบบการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับสุขภาวะคนไทย. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตาปลาพับลิเคชั่น จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2555). ครูศึกษากับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย. กรุงเทพมหานคร: พัชรินทร์ พี.พี.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2553). การพัฒนาครูทั้งระบบตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). แพร่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่เขต 2.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills). เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/66054/-teaarteduteaart-teaarttea>.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2538). การบริหาร: ทักษะและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- McKinsey. (2007). McKinsey Report on Education. Retrieved February 19, 2023, from <https://www.mckinsey.com>.